

SCHEMAT BIOGRAFICZNY ADAMA CHMIEŁOWSKIEGO
(BRATA ALBERTA)

- 20 VIII 1845 — dzień urodzenia w Igołomii w pow. miechowskim, syn Wojciecha i Józefy z Borzysławskich.
- 26 VIII 1845 — ochrzczony z wody w Igołomii¹.
- 17 VI 1847 — dopełnienie ceremonii chrztu św. w kościele Najśw. Maryi Panny w Warszawie².
- 15 IX 1851 — Józefa Chmielowska odbywa pielgrzymkę z Adamem do Cudownego Pana Jezusa w Mogile i przyodziewa go w habit cysterski³.
- 25 VIII 1853 — śmierć ojca — Wojciecha Chmielowskiego w Warszawie⁴.
- 1857 — rozpoczęcie studiów w Korpusie Kadetów w Petersburgu za namową ojca chrzestnego Jana Kłodnickiego.
- 1858 — powrót do Warszawy. Kontynuuje studia gimnazjalne w szkole średniej im. Pankiewicza.
- 29 VIII 1859 — śmierć matki Józefy z Borzysławskich Chmielowskiej⁵. Opiekę nad dziećmi obejmuje ciotka Petronela Kobylańska.
- 1861—1863 — studia w Szkole Rolniczo-leśnej w Puławach.
- 22 I — 30 IX 1863 — udział Adama Chmielowskiego w powstaniu styczniowym. (oddział Puławiaków pod dow. Leona Frankowskiego w obozie pod Kurowem napadli na pocztę rosyjską, udział Chmielowskiego w bitwach pod Słupczą, pod Grochowiskami).

¹ Metryka — fotokopia z książki metr. Igołomia. Ks. K. Michałski. *Data urodzin Brata Alberta*, „*Nasza Przeszłość*”, t. 3: 1947 s. 213 n.

² Odpis w ASA. Przedruk metryki warszawskiej zob. „*Nasza Myśl*”, R. 4: 1936 s. 101; Michałski, *art. cyt.* jw., s. 314—5.

³ Br. WL. *Cudowny wizerunek w Mogile a Brat Albert*. „*Nasza Myśl*”, R. 1: 1933 dod. do nr 2 i 3.

⁴ Napis na grobowcu rodzinnym w Warszawie.

⁵ jw.

- III—V 1863 — niewola w Ołomuńcu. Ucieczka. Powrót do powstania.
- 30 IX 1863 — ranny w bitwie pod Melchowem.
- 1 X 1863 — amputacja lewej nogi⁶.
- 1864 — Paryż, leczy nogę i otrzymuje protezę, studiuje malarstwo.
- VII 1865 — Warszawa, studia w Szkole Rysunków (jego koledzy: Maks Gierymski, Benedyktowicz). Składa egzamin dojrzałości.
- 1866—1867 — studia inżynierskie w Gandawie⁷.
- 1868 — Paryż, studia u malarza Karla Goetza⁸.
- 1869—1874 — studia malarskie w Akademii Sztuk Pięknych w Monachium (dzięki przyjaźni z L. Siemieńskimi i stypendium Włodzimierza Dzieduszyckiego)⁹.
- IV 1870 — pierwszy obraz Chmielowskiego „*Siesta włoska*” na wystawie Tow. Sztuk Pięknych w Krakowie¹⁰.
- 1874 — Zarzecze
- 1875— — Paryż, studia malarskie¹¹.
- 1875—1877 — mieszka w Warszawie w Hotelu Europejskim razem z Chelmońskim, Piotrowskim i Witkiewiczem, potem z Piotrowskim przy pl. św. Aleksandra¹².
- 1876 — ukazał się artykuł Adama Chmielowskiego *O istocie sztuki*, („*Ateneum*” II).

⁶ S. Magdalena Kaczmarszyk, *Udział Adama Chmielowskiego w powstaniu styczniowym*. „*Nasza Przeszłość*”, T. 18: 1963 s. 19—33; J. Sokulski, *Udział Adama Chmielowskiego w powstaniu styczniowym*, „*Głos Brata Alberta*”, R. 8: 1939 s. 148—153. Por. też list Chmielowskiego do członków Komitetu Francusko-polskiego, niżej, r. I nr 1.

⁷ Po raz pierwszy źródłowo zbadane przez M. Winowską, *Frère Albert ou la face aux outrages*, Paris 1953 s. 25.

⁸ W. Jakóbiak, *Moja znajomość z Bratem Albertem*, „*Głos Brata Alberta*”, R. 8: 1939 nr 1 s. 6—8.

⁹ „*Czas*” z d. 21 X 1874 nr 240.

¹⁰ Zob. „*Czas*” z d. 1 V 1870; „*Kraj*” z d. 30 IV 1870 nr 98.

¹¹ Daty wątpliwe.

¹² Zob. A. Piotrowski, *Ze wspomnień o Adamie Chmielowskim*, „*Nowa Reforma*” z d. 4 I 1917; przedruk: „*Nasza Myśl*”, R. 5: 1936 s. 159—162.

- 1877—1880 — Kraków, Chorostków (u Wilhelma Siemińskiego), podróż do Wenecji, Lwów (maluje razem z L. Wyczółkowskim), rekolekcje u jezuitów w Tarnopolu. Decyzja wstąpienia do jezuitów.
- 24 IX 1880 — 5 IV 1881 — w nowicjacie OO. Jezuitów w Starejwsi, przyjęty do zakonu przez prowincjała o. Michała Mycielskiego. Mistrzem nowicjatu jest o. Wojciech Baudiss. Opuszcza nowicjat „ob morbum, praecipue ob perturbatam rationem”¹³.
- 17 IV 1881 — 22 I 1882 — leczy się w Krajowym Zakładzie dla Umysłowo Chorych w Kulparkowie (Lwów). Diagnoza lekarska stwierdza u chorego: hypochondrię, melancholię, obłęd religijny, lęk, przeculicę psychiczną, *dysprasia neurologica*. „Choroba wystąpiła zrazu z licznymi wyrzutami sumienia, potępianiem się, własną trwogą przed niechybną śmiercią, wiecznym potępieniem, niegodnością należenia do jezuitów”. Chory „nie ma poczucia choroby psychicznej (...)”, „małomówny, smutnego usposobienia”¹⁴.
- 1882 — 1884 — Kudryńce, u swego brata Stanisława Chmielowskiego, rozwija w tym okresie ożywioną działalność malarską (pejzaże, malarstwo religijne, restauracja obrazów w okolicznych kościołach) i szerzy terejarstwo franciszkańskie. (Kudryńce, Zawale, Żwaniec). Ze strasznych skrupułów wyleczył go ks. prałat Leopold Pogorzelski ze Szarogrodu.

¹³ *Catalogus Novitiorum S. J.* in Starawieś; *Diariusz nowicjuszy T. J. w Starejwsi* (data obłóczyn Adama Chmielowskiego — 10 X 1880 w uroczystości św. Franciszka Borgiasza); tamże pod d. 5 IV 1881: „C. Chmielowski (frater) dimissus est hodie”; *Spis rzeczy kandydatów (1856—1884)* — Starawieś, rkpsy w Arch. T. J. w Starejwsi. Fotokopia w ANP, zawdzięczam je uprzejmości O. Ludwika Piechnika T. J. Por. również listy o. Maurycego Głowackiego T. J. do Stanisława Chmielowskiego z d. 11 IV i 15 IV 1881 r. oraz wspomnienia o. W. Baudissa T. J. (22 III 1920 i br. J. Koziela T. J. (8 IX 1931) w ASA.

¹⁴ Opis historii choroby wraz z orzeczeniem o przebiegu choroby Adama Chmielowskiego, wyd. przez Zakład dla Umysłowo Chorych w Kulparkowie, w ASA.

- X 1884 — Kraków, zatrzymuje się u kapucynów.
- 1886 — początek pracy nad bezdomnymi (ul. Basztowa, przy ul. Długiej u p. Bochenkowej)
- 25 VIII 1887 — *Obiit Adamus Chmielowski, natus est Fr. Albertus*, przywdziewa habit terejarski szary w kaplicy loretańskiej OO. Kapucynów w Krakowie. Przyjmuje imię Albert¹⁵.
- 27 I 1888 — 22 II 1889 — członek Konferencji św. Jana Kantego Tow. św. Wincentego a Paulo w Krakowie.
- 30 VI — 23 XI 1888 — sekretarz Konferencji św. Jana Kantego Tow. św. Wincentego a Paulo w Krakowie¹⁶.
- 25 VIII 1888 — Brat Albert składa śluby na ręce kard. Albina Dunajewskiego, pierwsze śluby. Założenie Zgromadzenia Braci Albertynów.
- 1888 — w druku ukazał się *Przewodnik (więk-szy) do reguły III-go Zakonu św. Franciszka Serafickiego (Kraków)*¹⁷.
- 15 I 1891 — Pierwsze obłóczyny SS. Albertynek dokonanych przez kapucyna o. Bernarda Kluzka w kaplicy domowej kard. Albina Dunajewskiego. Przemówienie wygłosił kard. Dunajewski¹⁸.

¹⁵ Ks. Lewandowski w niedrukowanym życiorysie Br. Alberta, s. 135 (cytuje wg maszynopisu w ANP) podaje jako datę obłóczyn 25 VIII 1886. Wg relacji starszej Zgrom. SS. Albertynek s. Heleny Wilkołek (opowiedział jej to sam Br. Albert) akt powyższy miał miejsce 25 VIII 1887. Ks. Michalski (*Brat Albert*, Kraków 1946 s. 110) podaje także r. 1887 wkładania habitu terejarskiego.

Ks. Lewandowski, a za nim ks. Michalski podają w swych życiorysach Br. Alberta, że obłóczyn dokonał o. Stefan kapucyn. Otóż takiego ojca w owych latach wogóle nie było. Wg katalogów Arch. OO. Kapucynów żył w tych latach br. Stefan Rebiszowski, ale ten chyba nie wchodzi w rachubę, bo trudno przypuszczać, aby brat dokonał obłóczyn. Kronika klasztoru milery o fackie obłóczyn Br. Alberta. Według ustnej relacji OO. Kapucynów krakowskich opartej na tradycji miał wkładać habit powstańcowi Chmielowskiemu także b. powstaniec z 1863 r., kapucyn o. Wacław Nowakowski.

¹⁶ Protokoły Konferencji św. Jana Kantego Tow. św. Wincentego a Paulo w Krakowie z r. 1888. Fotokopie w ASA.

¹⁷ Zob. recenzję krytyczną w „Echu Trzeciego Zakonu św. Franciszka”, R. 5: 1888 nr 9 s. 530—543 oraz odpowiedź Br. Alberta, tamże, nr 11 s. 669—678, wreszcie replikę recenzenta, tamże, s. 678—695. Brat Albert opracował swój *Przewodnik* razem z jezuitą o. Pydyńkowskim.

¹⁸ „Czas” z d. 4 II 1891; „Nowa Reforma” z d. 1 II 1891; s. Ambrożyja Stelmach, S. Anna Lubańska, *Pierwsza albertynka (1844—1913)*, „Nasza Przyszłość”, T. 14: 1961 s. 175—189.

- 2 XI 1892 — otwarcie Domu dla Kalek i Nieuleczalnie Chorych we Lwowie: oddział męski pod kier. Braci Albertynów, oddz. dla kobiet pod kier. Sióstr Albertynek¹⁹.
- 12 VIII 1893 — Brat Albert wpisał się do Stowarzyszenia Straży Duchownej Niepokalanego Serca Maryi, ustanowionego dla nawrócenia grzeszników przy kościele SS. Felicjanek w Krakowie (za promotora ks. Ignacego Polkowskiego²⁰).
- 28 VI 1914 — Rada Instytucji Czei i Chleba w Paryżu przyznaje Br. Albertowi pensję dożywotnią w wysokości 250 fr. rocznie dla zasług położonych dla Ojczyzny. Wystarał się o to Władysław Zamoy-ski²¹.
- 25 XII 1916 — Zgon Brata Alberta w Krakowie na Kazimierzu²².
- 28 XII 1916 — pogrzeb Brata Alberta przy współdziale biskupa krakowskiego Adama Stefana Sapiehy, biskupa sufragana Anatola Nowaka, kapituły, duchowieństwa świeckiego i zakonnego, prezydenta miasta Krakowa dra Leo, profesorów U. J. oraz rzeszy ubogich. Nad trumną na cmentarzu przemówił ks. bp Anatol Nowak²³.
Na krzyżu nad mogiłą umieszczono następujący napis:
„Brat Albert — wierny Sluga Boży — opiekun sierót i nędzarzy — założyciel

Kronika OO. Kapucynów nie zanotowała tego faktu. O. Kluzek zmarł w Krakowie 16 VI 1897 r., mając l. 39, pow. 19. Zob. „Czas” z 19 VI 1897.

¹⁹ Zob. umowę Br. Alberta z magistratem m. Lwowa z d. 2 XI 1892; Lewandowski, Notatki kronikarskie, t. I s. 33 rkps ASA.

²⁰ Kopia dokumentu w ASA.

²¹ List W. Zamoyckiego do Brata Alberta z d. 29 VI 1914 w ASA.

²² Liber mortuorum parochiae SS. Corporis Christi, T. VI p. 453 nr ser. 153 — podano błędnie dzień śmierci 26 XII; Karta skonu Adama Chmielowskiego, fotokopia w ASA.

²³ Ks. Lewandowski, *Brat Albert*, Kraków 1927 s. 148 nn. (Autor był naocznym świadkiem ostatnich chwil Br. Alberta i pogrzebu). Zob. też „Nowa Reforma” z d. 29 XII 1916.

PRZEWODNIK

(WIĘKSZY)

do REGULY III^{go} ZAKONU

Ś. FRANCISZKA SERAFICKIEGO.

OPRACOWANY NA PODSTAWIE „MANUALE TERTII ORDINIS S.C.”
O. HILARIEGO, DOKTORA ŚW. TEOLOGII I PRAWY KANONICZNEJ
ZE ZGROMADZENIA PARYSKIEGO OO. KAPUCYNÓW.

Wydął

BRAT ALBERT
III^{go} ZAKONU ŚW. FRANCISZKA.

W KRAKOWIE,
W Drukarni „CZASU” FR. KLUCZYCKIEGO I SP.
pod zarządkiem Józefa Łakocińskiego,
1888.

3. Mapka okolic Balina

- 1926 — zatwierdzenie konstytucji Sióstr Albertynek.
- 15 IX 1932 — ekshumacja zwłok Br. Alberta i przełożenie ich do nowej trumny na cmentarzu rakowickim²⁴.
- 1932 — Leon Wyczółkowski wykonał portret Br. Alberta (olej)²⁵.
- 1933 — tenże artysta maluje drugi portret Chmielowskiego z dzieckiem rachitycznym, również olejny, niedokończony²⁷.
- 5 XI 1934 — rozpoczęcie prac przygotowawczych do procesu beatyfikacyjnego Brata Alberta. Postulatore mianowany został ks. Stefan Król C. M.²⁸
- IX — X 1938 — Wystawa zbiorowa dzieł Adama Chmielowskiego w Tow. Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie²⁹.
- 11 XI 1938 — Prezydent R. P. Ignacy Mościcki nadał pośmiertnie Br. Albertowi Wielką wstęgę orderu Odrodzenia Polski „za wybitne zasługi w działalności niepodległościowej i na polu pracy społecznej”³⁰.
- 26 III 1839 — Dekoracji portretu wspomnianym orderem dokonał w Warszawie w czasie uroczystej akademii ku czci Brata Alberta min. Świętochowski³¹.
- 31 V 1949 — przeniesienie zwłok Brata Alberta z cmentarza rakowickiego w Krakowie

²⁴ Data błędna, ma być 1845.

²⁵ Protokół aktu przełożenia zwłok Br. Alberta, ABA. Obecni byli: ks. Wł. Staich, dr J. Owiński, nacelnik wydz. IX sanit. m. Krakowa, ks. Cz. Lewandowski, ks. Stefan Król, hr. Marian Wojciechowski, starszy albertynów, arch. K. J. Stroka oraz grono Braci, Sióstr Albertynek i przyjaciół Br. Alberta.

²⁶ L. Wyczółkowski, *Listy i wspomnienia*, opr. M. Twarowska, Wrocław 1960 s. 136.

²⁷ Obydwa portrety są w posiadaniu Braci Albertynów.

²⁸ Pismo Kurii Metropolitalnej do SS. Albertynek z d. 5 XI 1934, ASA.

²⁹ J. Sienkiewicz, *Adam Chmielowski — Brat Albert (1846—1916)*, Kraków 1939.

³⁰ „Monitor polski” z d. 10 XI 1938 nr 258 s. 1.

³¹ „Głos Brata Alberta”, R. 8: 1939 s. 1, 87.

12 V 1963

do krypty kościoła OO. Karmelitów Bosych²².

— Wmurowanie tablicy pamiątkowej na fasadzie kościoła OO. Karmelitów Bosych w Krakowie ku czci o. Rafała Kalinowskiego i Br. Alberta z płasko-rzeźbami obydwu z następującym napisem:

W 100-LECIE
POWSTANIA STYCZNIOWEGO
JEGO BOHATERSKIM UCZESTNIKOM
SŁUGOM BOŻYM
O. RAFAŁOWI
KARMELICIE BOSEMU
(J. KALINOWSKIEMU)

BR. ALBERTOWI
OJCU UBOGICH
(A. CHMIEŁOWSKIEMU)
ZŁĄCZONYM WĘZŁEM PRZYJAŹNI
W WALCE O WOLNOŚĆ OJCZYZNY
W HEROICZNEJ SŁUŻBIE BOGU I BLIŹNIEMU
DUCHOWIENSTWO I WIERNI
ARCHIDIECEZJI KRAKOWSKIEJ²³

29 X 1963

— odbyło się uroczyste nabożeństwo w kościele parafialnym w Lelowie ku uczczeniu setnej rocznicy udziału Adama Chmielowskiego w powstaniu styczniowym. Z tej okazji umieszczono tablicę pamiątkową z następującym napisem:

²² „Tyg. Powszechny” z d. 10 VII 1949 nr 27.
²³ Zob. ks. bp K. Wojtyła, *Dwaj powstańcy*, „Tyg. Powszechny” z d. 18 VIII 1963 nr 33.

PAMIĘCI UCZESTNIKA WALK POWSTAŃCZYCH
SŁUGI BOŻEGO BRATA ALBERTA
ADAMA CHMIEŁOWSKIEGO
* 1845 — 1916 *
CIĘŻKO RANNEGO
POD
MELCHOWEM
30 WRZEŚNIA 1863
W SETNĄ ROCZNICĘ
POWSTANIA STYCZNIOWEGO

OBJAŚNIENIE SKRÓTÓW

ABA = Archiwum Braci Albertynów w Krakowie
AMK = Archiwum Księży Misjonarzy w Krakowie na Kleparzu
ANP = Archiwum „Naszej Przeszłości”.
ASA = Archiwum Sióstr Albertynek w Krakowie na Prądniku
Bibl. Kórń. PAN = Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk w Kórniku
Ossol. = Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu